

TORIL B. LYGSTAD • EDEL MONSEN

ÅARJELSAEMIEN: TONE MARIE LARSEN JIH MAJA LISA KAPPFJELL

VAEGKINE 2

AAMHTESGÆRJAH 3.-4. DALTESASSE

ÅARJELSAEMIEN

ČálliidLágádus

ČálliidLágádus – TjælijjBerteme – ForfatternesForlag
Pb 140, NOV-9735:n Kárášjohka/Karasjok
Fanasgieddi, NOV-9845:n Jeanoe-Tana

post@forfatternesforlag.org
post@authorspublisher.org

Nehtebovre – Nettbokhandel:

www.gavpi.org

Daam bæjhkohtsem aajehtsvierhkielaaken njoelkedassh vaarjelieh. Bæjhkoehtæjjaj jïh reakta-aajhteri leah sjiere reaktah dan bæjhkoehtæmman. Ij leah dellie luhpie daehtie gærjeste jieniedehtedh jallh nåhtadidh jeatjah vuekiej mietie goh laake buerkeste.

Gærja lea boelhke learoevierhtieraajroste man nomme *Vaerine*, *Vaegkine jïh Voenine*¹, mij dan faagese dorjesovveme *Saemiengiele mubpine gieline*, 1.-10. daltesidie. Lissine daejtie 12 learogærjide aaj lohkehtæjjabrhkedasse jïh gielieierhtallemespielh bætieh, mejtie ČálliidLágádusen nehtebielesne gaavna.

Learoevierhtietjælijh lægan ČálliidLágádu-sen redaktöörine Heidi Guttorm Einarsenie ektesne noerhtesaemien learoevierhtieh dorjeme. Learoevierhtide jis gærjine ČálliidLágádusen hammoeædjine Britt Hansenie ektesne dorjeme.

¹ Voene leses og forstås som *bygd* i dagens sørsamisk jfr. Bergsland/Magga, men *voene* betyr også *fjord* jfr. Vaapsten voene om Vefsnfjorden på Helgeland i Nordland. Vi har valgt å bruke *voene* om fjord i dette læreverket.

Saemiedigkie Nöörjesne lea beetnehvierhtiej-gujmie dåårjeme.

©ČálliidLágádus jaepien 2020
Hammoedæjja: Britt Hansen, ČálliidLágádus
Diedtelamme: Interface Media
ISBN 978-82-8263-371-0

Åniedimmieh: b - bijjie/bijjemes, v - vuelie/vöölemes, gu - gârroeh, o - åelkies, gs - gaskoe

GUVVIEH:

Edel Monsen: åvtesæjroen onne guvvie gs, 4b jïh gs, 19gso, 26, 27, 28, 29b, gs jïh vo, 36 (gaajhtse, bïenje, hierkie, vöönhtse, snurke), 37, 38gs jïh V, 41, 46

Toril B. Lyngstad: åvtesæjroeh åejvieguvvie jïh gu, 2-3, 19bgv, bo, gsgu jïh vgu, 29vgu, 36 (sïrve, tæhtjoe, govse), 38b, 43, 48b jïh gu

Olmáivákki skuvla/Manndalen skole: åvtesæjroen onne guvvie o, 15, 16, 17, 19vo, 36gs

Hallvard Lyshaug: 4v, 48v

ILLUSTRASJOVNH:

Jorunn Løkvold: 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 30, 32, 33, 35, 37, 40, 42, 44, 46

Britt Hansen/ČálliidLágádus: 31, 45, 47

Åvtebaakoe – Forord

Vaegkine 2 er en del av læremiddelpakken *Vaerine, Vaegkine jïh Voenine* som er et praktisk og temabasert undervisningsopplegg for elever med samisk som andrespråk i grunnskolen. Dette heftet dekker temaet dal og er skrevet for deg som går på 3.-4. årstrinn.

I *Vaegkine 2* får du være med en gruppe elever fra Olmmáivákki skuvla/ Manddalen skole som skal ha uteskole i dalen. Gjennom deres opplevelser og aktiviteter får du lære om natur og kultur i dalen og i skogen. Du får blant annet lære samiske stedsnavn, naturbetegnelser og navn på planter, bær, fisk og fugler. Du vil også kjenne igjen og få repetere noen av temaene fra *Vaegkine 1* dersom du har jobbet med dette heftet tidligere.

Heftet inneholder ulike typer tekster, sanger og varierte arbeidsoppgaver. Tekstene og oppgavene er laget med tanke på at dere elever har ulike forkunnskaper:

- 😊 oppgaver og tekster som alle bør greie litt vanskeligere; for samisk 2-elever
- 😊 og eventuelt de eldste samisk 3-elevne
- 😄 utfordring; for samisk 1-elever og eventuelt de eldste samisk 2-elevne

I læremiddelpakken inngår en fyldig lærerveiledning, og vi jobber også med å få publisert mye spennende tilleggsmateriell. Eksempelvis kan vi nevne kort, spill og plansjer, som kan bidra til å skape variasjon i undervisninga. Dette vil komme på forlagets nettside.

Vi håper at heftet kan bidra til mange spennende og lærerike samisktimer både inne i klasserommet og ute i naturen.

Edel Monsen

Toril B. Lyngstad

Takk til ...

Takk til oversetterne og deres team som har tilrettelagt og oversatt den nordsamiske utgaven til sørsamisk. Det har vært spennende og lærerikt å samarbeide med dere.

Takk til Jorunn Løkvold, som har satt sitt preg på læreverket med sine fine illustrasjoner.

Takk til alle dere andre som på ulikt vis har vært med på å forme *Vaerine, vaegkine jïh voenine*: elever, foreldre og kollegaer på Olmmáivákki skuvla/ Manddalen skole, Giellasiida - Samisk Språksenter i Olmmáivággi/Manddalen, Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune, Åge B. Pedersen, Idar Pedersen, Ingrid Johansen og Torleif Lyngstad.

Og sist men ikke minst: Takk til våre tålmodige familier.

LEAROEULMIEH/Læringsmål

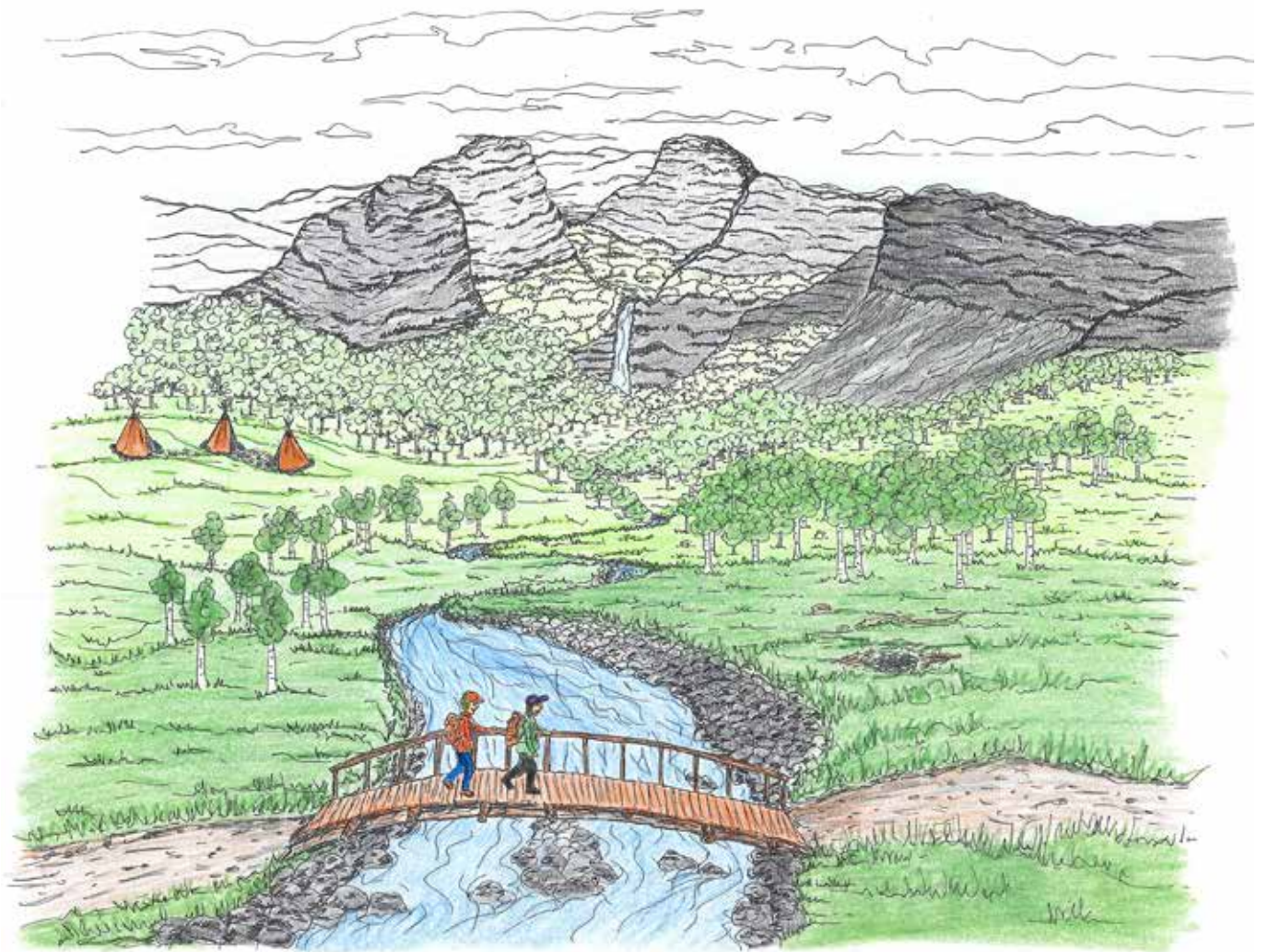
- Kunne lese og skrive ord, korte setninger og enkel tekst
- Kunne fortelle hva som finnes på leirplassen
- Kunne fortelle hva du har i tursekken
- Kunne ordene for *tre, bær, dyr, fugl, gamme* og *gård*
- Kunne navngi tre fugler og tre dyr i dalen
- Kunne navngi minst tre bærsorter
- Kunne navngi minst tre tresorter.
- Kunne navngi fire dyr på gården
- Kunne noen samiske naturbetegnelser
- Kunne noen samiske stedsnavn på samisk
- Kunne sangene *Dunnie såekesne vuartasjibie*, *Trabloeh vierhtse* og *Bae, bae lampetje*

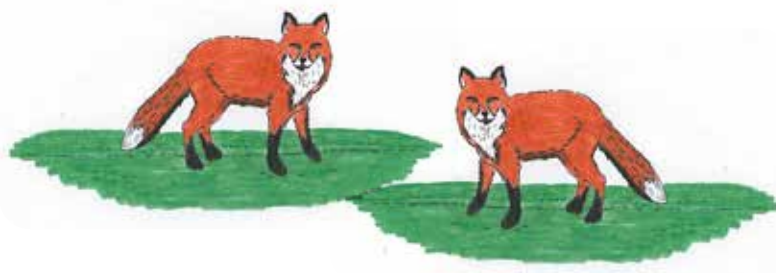
Vaegkesne

I dalen

Soptsesth mah guvvesne leah.
Fortell hva som er på bildet.

Guvvesne leah ...
På bildet er det ...

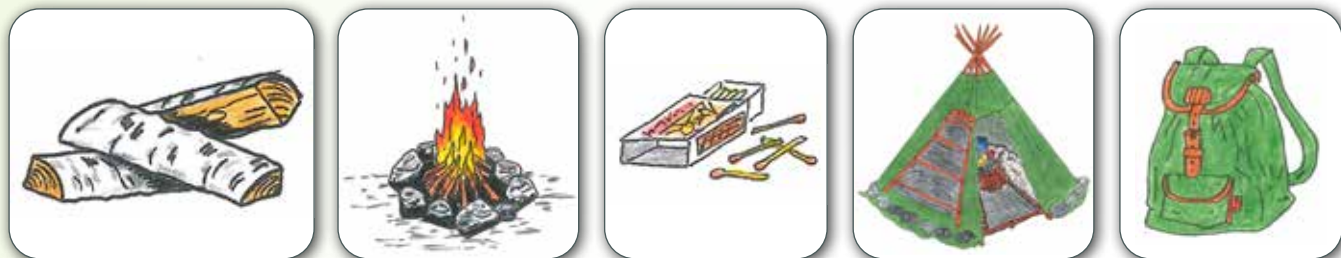

MÅJHTAH?
Husker du?

Gåetiebealesne

På leirplassen

Voessen sisnie

I sekken

Vaegkesne

I dalen

Gåetiebealesne

På leirplassen

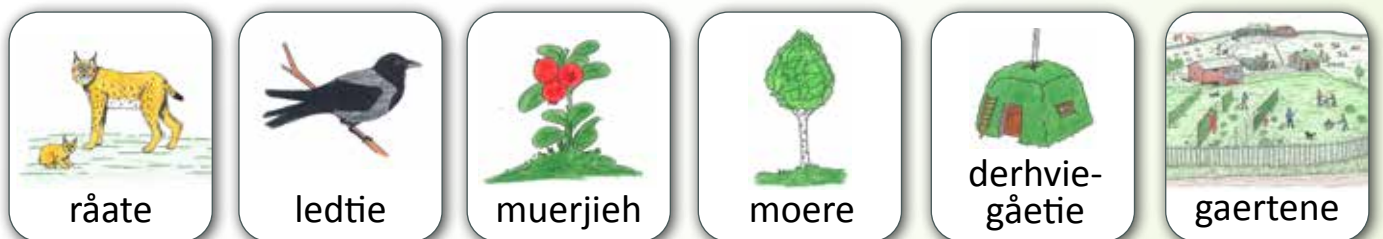
Voessen sisnie

I sekken

Vaegkesne

I dalen

ALFABEETE

Aa Bb Dd Ee

Ff Gg Hh Ii Iï

Jj Kk Ll Mm

Nn Oo Pp Rr

Ss Tt Uu Vv

Yy Ææ Öö Åå

DIFTÅNNGH

aa – ae – ee – öö – yö – åå – ie – ie – ea – ue – oe – ua – åe – åa

Gielen tjojenassh

Språkets lyder

a â aa ae b d e ea ee f g h iï î ie ie j k l m n ng nj o oe p r
s sj t tj ts u ua ue v y yö æ ææ öö å åå åe åå

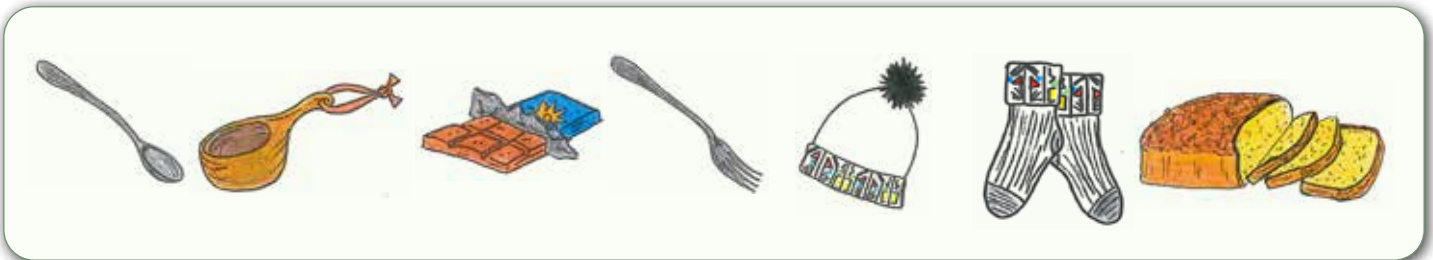

1. Voessen sisnie

I sekken

Mah dov voessen sisnie? Tjaelieh unnemes vijhte baakoeh.

Hva har du i sekken? Skriv minst fem ord.

Mov lea _____

Mov lea _____

Mov lea _____

Mov leah _____

Mov leah _____

Soptsesth jeatjabidie mah dov voessen sisnie.

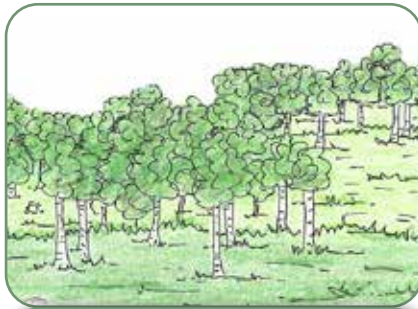
Fortell de andre elevene hva du har i sekken.

Mah dov leah voessen sisnie?
Hva har du i sekken?

Mov voessen sisnie leah ...
I sekken har jeg ...

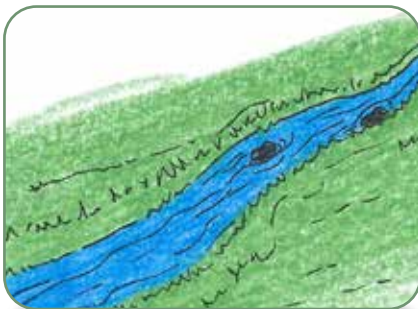
vaegkie

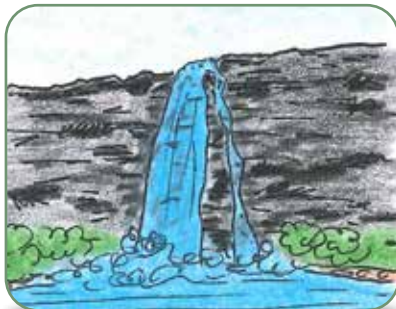
skåajje

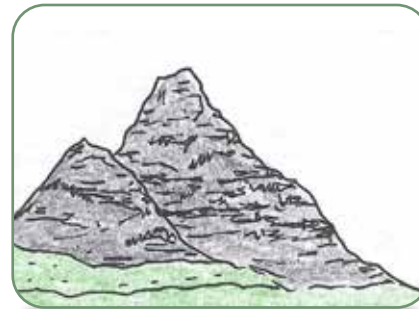
ïentje

johke

gertjie

vaerie

2. Sijjenommmh

Stedsnavn

Saemien sijjenommmh
åarjelsaemien
raedtesne

Samiske stedsnavn i sørsamisk
område

Aalesjaevrie

Luspienjohke

Dåeriesvaerie

Sijthdurrienvaegkie

Stoerevaerie

Datne naan saemien sijjenommmh
maahtah? Tjaelieh dejtje.

Kan du noen samiske stedsnavn? Skriv dem.

---

3. Eatnemenlahtesh

Naturbetegnelser

a) Veedtjh baakojde bokstaavemujvien sistie.

Hent ordene ut av bokstavrotet.

V	E	N	K	L	T	G	H	A	J
A	A	V	A	E	G	K	I	E	A
E	I	S	K	Å	A	J	J	E	E
G	A	Ï	E	N	T	J	E	Ö	V
K	Æ	Ï	J	O	H	K	E	A	R
I	Ö	G	E	R	T	J	I	E	I
E	Æ	V	A	E	R	I	E	Ö	E

Tjaelieh baakojde.

Skriv ordene.

---

b) Lohkh raajesidie. Magkeres raajesh ektese govlesuvvieh?

Les setningene. Hvilke setninger hører sammen?

Sirvh ientjesne gåatoeminie.

Skåajjesne jijnjh moerh.

Mijjieh vaegkesne laadtegh tjöönghkijibie.

Mijjieh libie vaegkesne.

I skogen er det mange trær.

Vi er i dalen.

Sauene beiter på vollen.

Vi plukker bær i dalen.

4. Gåtiebealesne

En leirplass i dalen

a) Tjælieh baakoeh riektes sæjjan.

Skriv ordene på riktig sted.

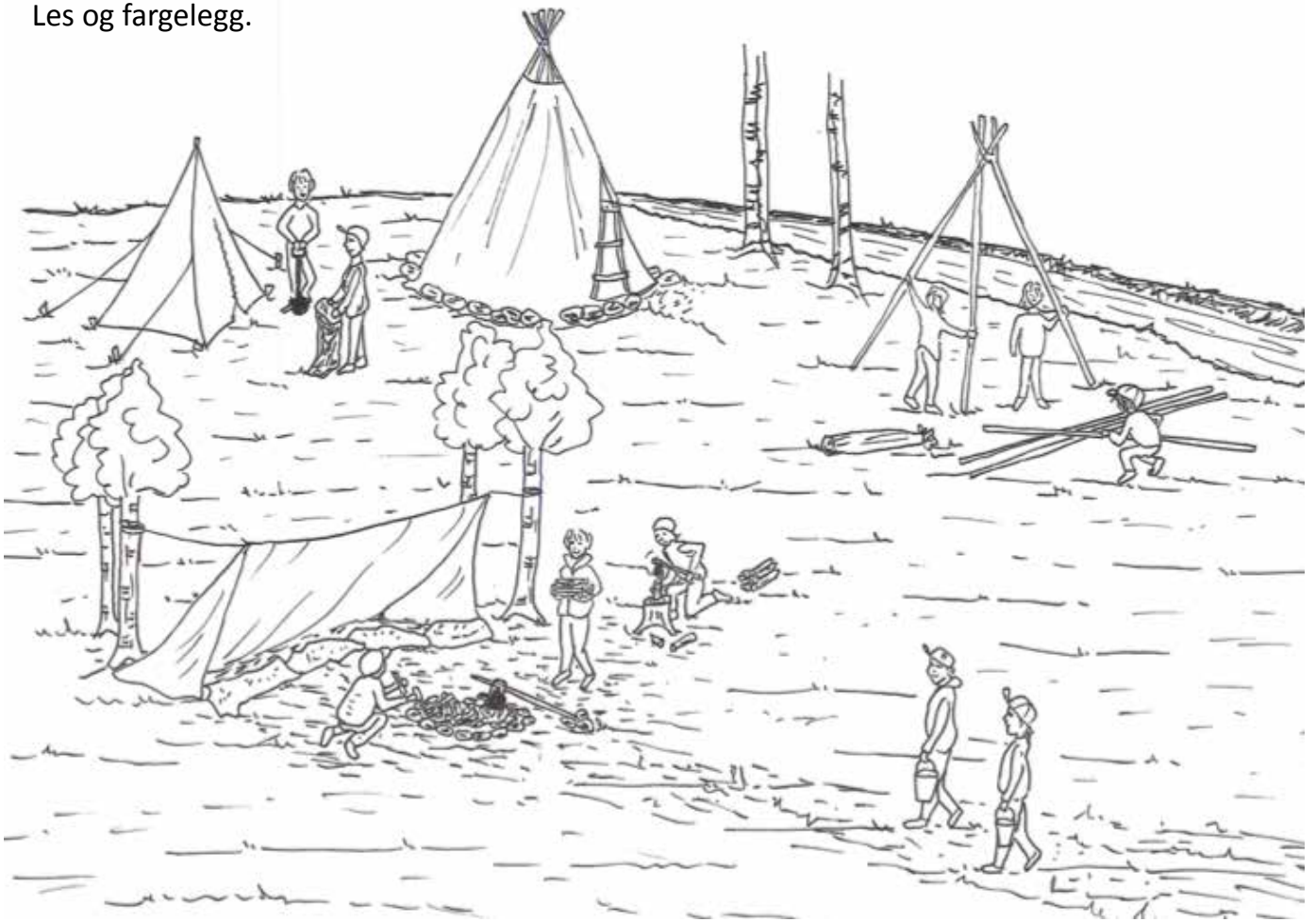
Gåtiebealesne leah ...
På leirplassen er det ...

dålle goerve voesse beapmoeborhtje guksie gierkie
sjaarhtoe gaamegh

b) Lohkh jñh klaeredh.

Les og fargelegg.

Guvvesne leah ...

- kruana låavthgåetie
- plaave johke
- rutjkes onne låavthgåetie
- kraevies gierkieh
- rööpses suajadahke
- kroenes moerh
- rutjkes dueljeh
- viskes bæhtoeh

Gaarvojde klaeredh guktie jñjtje sñjth.
Klaeredh ov-messie klaeriejgumie.

Fargelegg klærne slik du selv ønsker.
Bruk mange farger.

KLAERIEH FARGER

Måjhtah klaeride?

Husker du fargene?

rööpses	kraevis
veelkes	rutjkes
plaave	tjeehpes
viskes	kruana/kroenes

kroenes = grønt om vekster

5. Mij raajesidie reaktoe?

Hvilken setning er riktig?

Lohkh raajesidie jñh vuartesjh guvviem.

Biejh sievem guvveste riektes raajesasse.

Les setningene og se på bildet. Sett strek fra bildet til riktig setning.

Manne miehtjieskuvlesne saelhtiegaedtiebealesne.

Manne miehtjieskuvlesne bijjene vaeresne.

Manne miehtjieskuvlesne vaegkesne.

Mov lea stovle mealtan.

Mov lea sygkele mealtan.

Mov lea bæhtoe mealtan.

Mov leah rööpses muerjeh bæhtosne.

Mov leah plaave muerjeh bæhtosne.

Mov leah viskes muerjeh bæhtosne.

Vaegkesne jijnjh muerjeh.

Vaegkesne jijnjh moerh.

Vaegkesne jijnjh gåetieh.

Mov lea tråajjoe voessen sisnie.

Mov lea daatamaskijne voessen sisnie

Mov lea muerjebihkije voessen sisnie.

Miehtjieskuvle vaegkesne

Mijjeh miehtjieskuvlesne vaegkesne.

Vaegkesne muerjeh tjöönghkijibie.

Mijjen lea bæhtoe mealtan.

- Båtiejidie diekie, jijnjh sirrieh daebpene! Kaajsa jeahta.
- Vuartesjh, man stoerre sirrieh! Aajsa jeahta.
- Manne lyjhkem muerjeh tjöönghkedh, Kræsta jeahta.
- Manne lyjhkem muerjeh byöpmedidh, Idan jeahta.
- Mmmm, jokngh dan njaelkie, Åvla jeahta.
- Dijjeh væjkele muerjeh tjöönghkedh, lohkehtæjja jeahta.

BAAKOEH

miehtjieskuvle – leirskole

vaegkesne – i dalen

mijjeh – vi

bæhtoe – bømte

sirrieh – blåbær

daebpene – her

lyjhkedh – å like

jokngh – tyttebær

muerjeh tjöönghkedh – å plukke

bær

væjkele – flinke

Miehtjieskuvle vaegkesne

Tjaktje. Skuvle lea aalkeme.

Tjaebpies tjaktjevearelde – raaktan geasedh.

Learohkh miehtjieskuvlesne vaegkesne.

Mijjeh låavthgåetieh tseegkijibie, dållem biejjibie.

Mijjeh goervh byöpmedibie jñh kakaovem jovkijibie.

Luste hov miehtjieskuvlesne vaegkesne årrodh.

Mijjeh vaegkesne stååkedibie jñh eatnemen bijre lierijibie.

Mijjeh aaj vaegkesne muerjeh tjöönghkijibie.

Mijjen lea bæhtoe mealtan.

– Båetiejidie diekie, Jijnjh sirrieh daebpene! Kaajsa jeahta.

– Vuartesjh, man stoeerre sirrie! Aajsa jeahta.

– Manne lyjhkem sirrieh tjöönghkedh,

Kræsta jeahta.

– Mmmm, jokngh dan njaelkie, Åvla jeahta.

– Manne lyjhkem muerjeh byöpmedidh,

Idan jeahta.

– Dijjeh dan væjkele muerjeh tjöönghkedh,

lohkehtæjja jeahta.

– Daelie åadtjoejibie muerjide

sjåavoehetidh.

BAAKOEH

lea aalkeme – *har begynt*

tjaktjevearelde – *høstvær*

vaegkesne – *i dalen*

gåetiebeala – *leirplass*

skåajjesne – *i skogen*

tseegkedh – *vi setter opp*

dållem biejedh – *å lage bål*

stååkedidh – *å leke*

lieredh – *å lære*

eatnemen bijre – *om naturen*

bæhtoe – *bøtte*

sirrieh – *blåbær*

jokngh – *tyttebær*

njaelkie – *godt*

væjkele – *flinke*

muerjeh tjöönghkedh – *å plukke bær*

muerjeh sjåavoehetidh – *å røre syltetøy*

Miehtjieskuvle vaegkesne

Tjaktje. Skuvle lea aalkeme.
 Dan tjaebpies tjaktjevearelde.
 Learohkh j̄ih lohkehtæjjah
 miehtjieskuvlesne vaegkesne.
 Mijjeh låavthgætieh tsegkijibie j̄ih
 dållem biejjibie.
 Mijjeh goervem byöpmedibie j̄ih
 kakaovem jovkijibie. Luste hov
 miehtjieskuvlesne vaegkesne
 årrodh.

Mijjeh vaegkesne stååkedibie j̄ih
 eatnemen bijre lierijibie. Mijjeh aaj
 vaegkesne muerjeh tjöönghkijibie.
 Mijjen lea bæhtoe mealtan.

– Båetieh diekie, daebpene j̄ijnjh
 sirrieh! Kaajsa jeahta.

– Vuartesjh, man stoerre sirrie!
 Aajsa jeahta.

– Manne lyjhkem sirrieh
 tjöönghkedh, Kræsta jeahta.

– Mmmm, jokngh dan njaelkie,
 Åvla jeahta.

– Manne lyjhkem muerjeh
 byöpmedidh, Ida jeahta.

– Dijjeh væjkele muerjeh
 tjöönghkedh, lohkehtæjja jeahta.

BAAKOEH

lea aalkeme – *har begynt*
 tjaktjevearelde – *høstvær*
 gåetiebeala – *leirplass*
 skåajjesne – *i skogen*
 tseegkijibie – *vi setter opp*
 dållem biejedh – *å lage bål*
 stååkedidh – *å leke*
 lieredh – *å lære*
 eatnemen bijre – *om naturen*
 muerjeh tjöönghkedh – *å plukke bær*
 bæhtoe – *bøtte*
 sirrieh – *blåbær*
 tjöönghkedh – *å plukke*
 jokngh – *tyttebær*
 njaelkie – *godt*
 væjkele – *flinke*
 muerjeh sjåavoehdidh – *å røre syltetøy*
 laejpie – *klappkake*
 gihpe – *fløtekrem*
 ektesne – *sammen*

– Daelie muerjide j̄ih gihpem
 sjåavoehdidh.

Lohkehtæjja j̄ih naan learohkh
 laejpieh bådhesjeh.
 Mubpieh learohkh jis muerjide
 j̄ih gihpem sjåavoehdidh.
 Gaajhkesch dovnesch ektesne
 byöpmedieh.

6. Lohkeme j̄ih tjaeleme

Lesing og skiving

Lohk tekstem *Miehtjieskuvle vaegkesne* j̄ih ohtsedh vaestiedassh.

Les teksten *Miehtjieskuvle vaegkesne* og finn svarene.

Dievhtieh baakoejgumie mah f̄aatesieh. Vaestedh saemien.

Fyll inn ordene som mangler. Svar p̄a samisk.

1. Mijjeh miehtjieskuvlesne _____ .
2. Mijjen lea _____ mealtan.
3. Manne lyjhkem _____, Kræsta jeahta.
4. Mmmmmmm, _____ leah dovne njaelkie, Åvla jeahta.

Vaestedh saemien.

Svar p̄a samisk.

5. Hvilken årstid er det? _____
6. Hvor er leirplassen? _____
7. Hvilke aktiviteter har elevene i dalen? _____

Vaestedh saemien.

Svar p̄a samisk.

8. Maam mijjeh gåetiebealesne darjoejibie? _____
9. Mejtie luste jallh ov-rovne miehtjieskuvlesne årrodh? _____
10. Maam lohkehtæjja gaajhkesidie jurjehte? _____

Miehtjieskuvle vaegkesne

Gåetieh skåajjesne.

Skuvlen åvtehke joptsem vuassja.

Dah guaktah gierkien nelnie stååkedægan.

Dah guaktah gaskebiejjh-beapmoeh byöpmedægan.

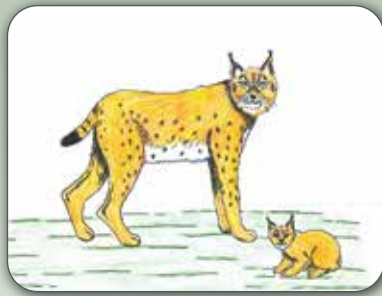
Maanah laejpieh bäähkesjeh.

Maanah laavloeh.

VAEGKIEN JUVRH

DYR I DALEN

råate
gaupe

duvrie
bjørn

snjeara
mus

åeruve
ekorn

njåemele
hare

sarve
elg

tjetskie
røyskatt

tsååbpe
frosk

riepie
rev

luemege
lemen

7. Vaegkien juvrh

Dyr i dalen

Biejh sievem riektes gávvan.

Sett strek til riktig bilde.

njáemele

sarve

snjeara

råate

riepie

åeruve

duvrie

tjetskie

tsååbpe

luemege

8. Mojnestimmieh

Gåter

Mij juvrìde?

Hvilket dyr?

1. Mij juvrìde, man leah rööpses goelkh jìh veelkes siejpiegietjie.

Voestes bokstaave lea **R**.

---

2. Mij juvrìde, man leah barre goh dua hpah bieljine.

Minngemes bokstaave lea **E**.

---

3. Kraevies, onne juvretje. Voestes bokstaave lea **S**.

---

4. Rutjkes juvre mij daelvege åara. Minngemes diftånge lea **IE**.

---

5. Støerre rutjkes juvre mij skåajjen gånka.

Minngemes bokstaave lea **E**.

---

6. Kraevies-rutjkes juvre mij daelvege vyölkehke.

Voestes bokstaave lea **N**.

---

7. Rutjkes juvre mij bahtsegh bårra.

Minngemes bokstaave lea **E**.

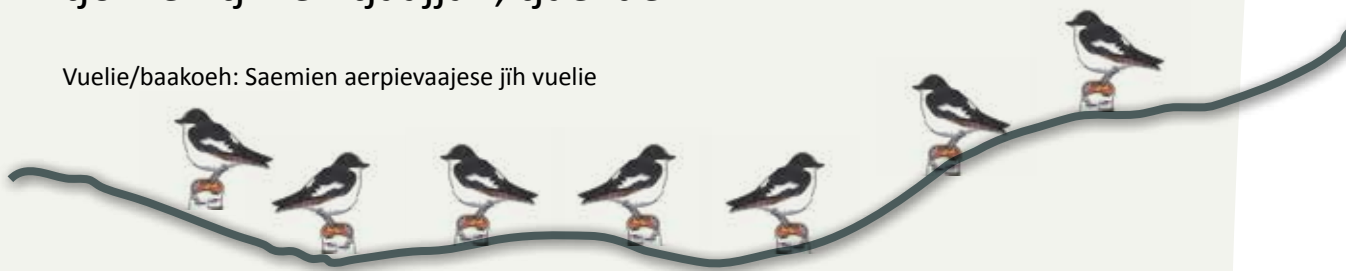

Tjijhtje tjaebpies tjeehpes tjåktjah

Tjijhtje tjaebpies tjeehpes tjåktjah
tjahkan tjaetsiem tjuekieh
tjovven tjirreh tjåajjan, tjåelide.

Vuelie/baakoeh: Saemien aerpievaajese jïh vuelie

Dunnie såkesne vuartasjibie

Dunnie såkesne vuartasjibie
Dunnie såkesne vuartasjibie, åeksesne.
Dusnie gieke tjahkan lea.
Dusnie gieke tjahkan lea.

Dellie sjeavohth vaadtsajibie, njaakebe
goske såkiem jaksebe,
goske såkiem jaksebe.

Såekien nualan tjihkedibie,
vuertebe goske gieke klajkohte,
goske gieke klajkohte.

:/: Dellie haatjen, ojhte dellie haalani.
Dellie gieke haalani
Dellie gieke haalani. :/:

Tekste jïh vuelie: Elle Holm Bull

VAEGKIEN LEDTIEH

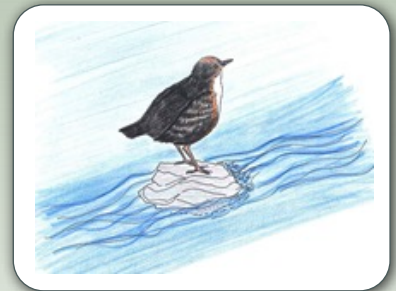
FUGLER I DALEN

voerhtje
kråke

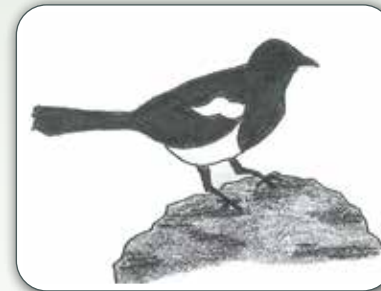
snjågloe
ugle

voeknge
fossekall

rïeksege
rype

skærhtjoe/skijre
skjære

gïeke
gjøk

tsöötsege
kjøttmeis

gaaranasse
ravn

traaste
trost

9. Vaegkien ledtieh

Fugler i dalen

Tjaelieh ledtiej nommh. Tjaelieh dovne daaroen jöh saemien.

Skriv samiske og norske navn på fuglene.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

10. Vaegkien juvrh jïh ledtieh

Dyr og fugler i dalen

Guvvedh golme juvrh jïh golme ledtieh.

Klaeredh jïh tjaelieh saemien jïh daaroen nomuide.

Tegn tre dyr og tre fugler. Fargelegg og skriv navnene på samisk og norsk.

---

11. Saatnan jallh b ajhtode?

Riktig eller galt?

Biejh x riektes s ejjan. Daennie g erjatjisnie vaestiedassh gaavnh.

Sett kryss i riktig rute. Du finner svarene i heftet.

	Riktig	Galt
<i>Riepie</i> betyr rev.		
<i>Duvrie</i> betyr ulv.		
<i>Gierhkie</i> betyr jerv.		
<i>Snjeara</i> betyr lemen.		
<i>Sarve</i> betyr rein.		
<i>Snj�gloe</i> betyr ugle.		
<i>Voerhtje</i> betyr spurv.		
<i>Ts�otsege</i> betyr ravn.		
<i>Traaste</i> betyr trost.		
<i>Gieke</i> betyr gjøk.		

12. Moerh

Trær

Mij moeride? Tjaelieh dovne daaroen jih saemien nommide.

Hvilke trær er dette? Skriv både norske og samiske navn.

MUERJIEH

BÆR

jokngh
tyttebær

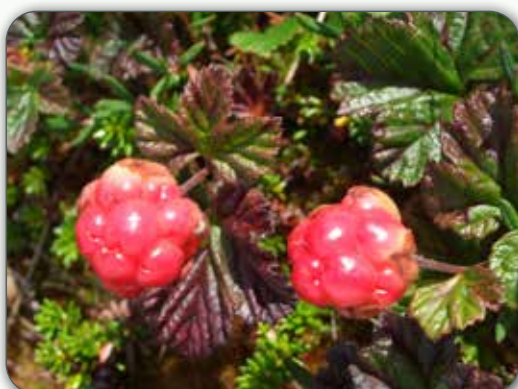
sirrieh
blåbær

tsihtsehthmuerjieh
bringebær

laantenmuerjieh
jordbær

laadtegh
muldebær

krijkh
krøkebær

13. Vaegkesne

I dalen

Mah daah? Tjaelieh baakojde.

Hva er dette? Skriv ordene.

1. moere
muerjieh
vaegkie

2. muerjieh
moere
gierkie

3. tjohpe
vaanhtsh
åeremevoesse

4. vaerie
voene
vaegkie

5. såarah
gierkie
dålle

6. ledtie
juvre
gåetie

7. vaanhtsh
guapah
tjohpe

8. moere
gåetie
råate

14. Muerjeh

Bær

Mij muerjide? Tjælieh saemien.

Hvilke bær? Skriv de samiske navnene.

_____

_____

_____

_____

15. Moerh jïh muerjeh

Trær og bær

Guvvedh göökte moerh jïh muerjeh.

Klaaredh jïh tjælieh saemien.

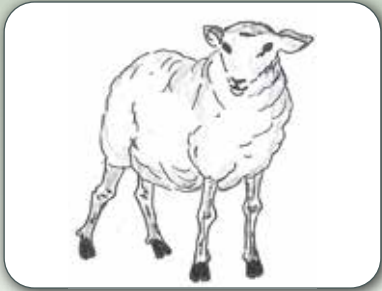
Tegn to trær og noen bær. Fargelegg og skriv de samiske navnene.

_____
_____
_____
_____
_____

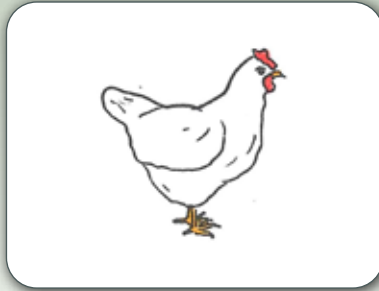
GAERTENEN JUVRH

DYR PÅ GÅRDEN

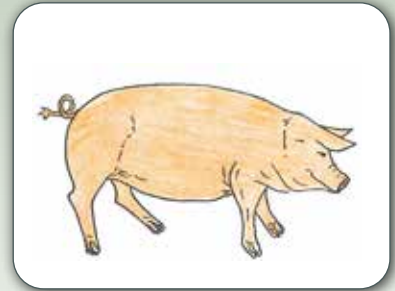
sirve

sau

vöönhtse

høne

snurke

gris

snjeara

mus

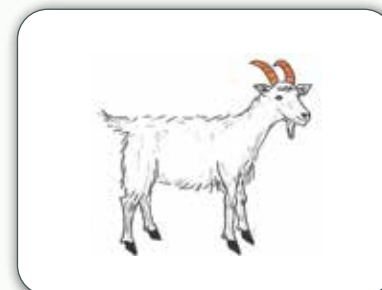
gaahtoe

katt

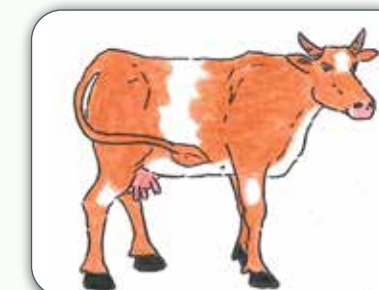
hierkie

hest

gaajhtse

geit

govse

ku

bienje

hund

16. Gaertenen juvrh

Dyr på gården

Biejh sievem riektes gávvan.

Sett strek til riktig bilde.

sírve

hierkie

bïenje

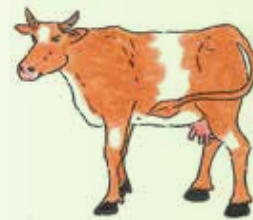
govse

gaahtoe

gaajhtse

snurke

vöönhtse

17. Mov gaertene

Gården min

Guvvedh jïjtjedh gaertenem.
Tjælieh jïh soptsesth dan bijre.

Tegn din egen gård. Skriv og fortell om den.

Mov gaertienisnie Leah ...
På gården min er det ...

Trabloeh vierhtse

O: Aahkan lij ávtesne trabloeh vierhtse.

G: Dillon dallon trabloeh vierhtse.

O: Akth gujht sijhti skåajjese vuelkedh.

G: Dillon dallon skåajjese vuelkedh.

O: Debpene kraevies vaejsjiem ráaki.

G: Dillon dallon kraevies vaejsjie.

O: Aahkese gujht tjåervieh jñh guehperh leehpi.

G: Dilllon dallon tjåervieh jñh guehperh.

G: Dillon dallon dillon dallon.

Vuelie: Catarina Utsi

Baakoeh: Aerpievaajese

Jarkoestamme: Elen Kristina Utsi

Bae, bae lampetje

Bae, bae lampetje

Mah naan álloeh dov?

Nov maa, maanetje

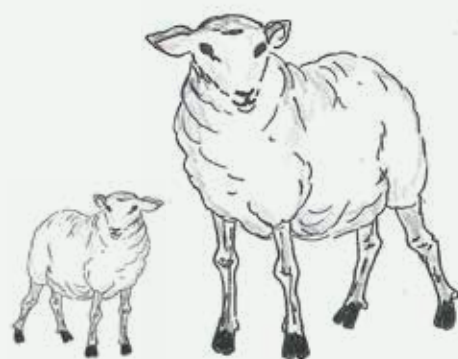
Voesse dieves lea

Aejlegs-gaarvoeh aahtjan

tjædtjan seamma aaj

jñh göökth´ guapah

mov onne-viellese

Maadth-tekste jñh vuelie: Alice Tegner, oversatt og tilpasset av Lajla Fjällgren

Maadth-tekste: Bae, bae Lille lam

18. Gusnie juvrh?

Hvor er dyrene?

Muvhth juvrh gaarvanamme, jh Pöövle tjoevere dejtie ohtsedidh. Jis bokstaavh tjöönghkh, dellie gaajhkide nommide gaavnh. Tjaelieh dejtie.

Noen dyr er borte, og Hans må lete etter dem.

Hvis du samler bokstavene, vil du finne navnene. Skriv dem.

_____

 E
K
R
U
N
S
Ö
V

 T
S
E
_____

 _____

 _____

 H
S
i
R
V
E
S
V
G
O

 _____

 G
A
A
J
H
T
S
E

 _____

 E
J
N
E
i
B
R
K
I
E

_____

_____

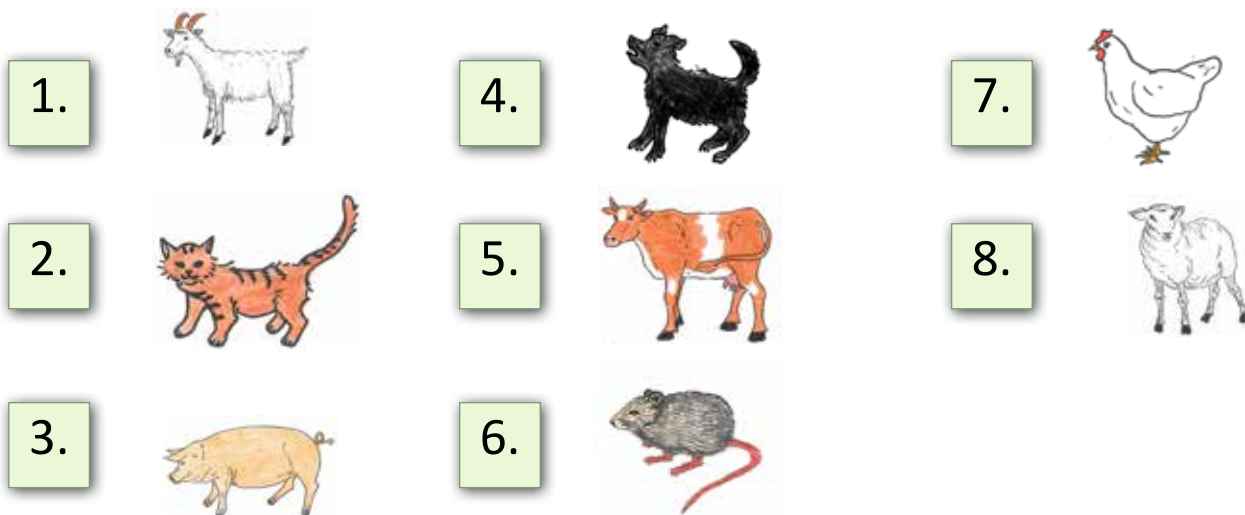
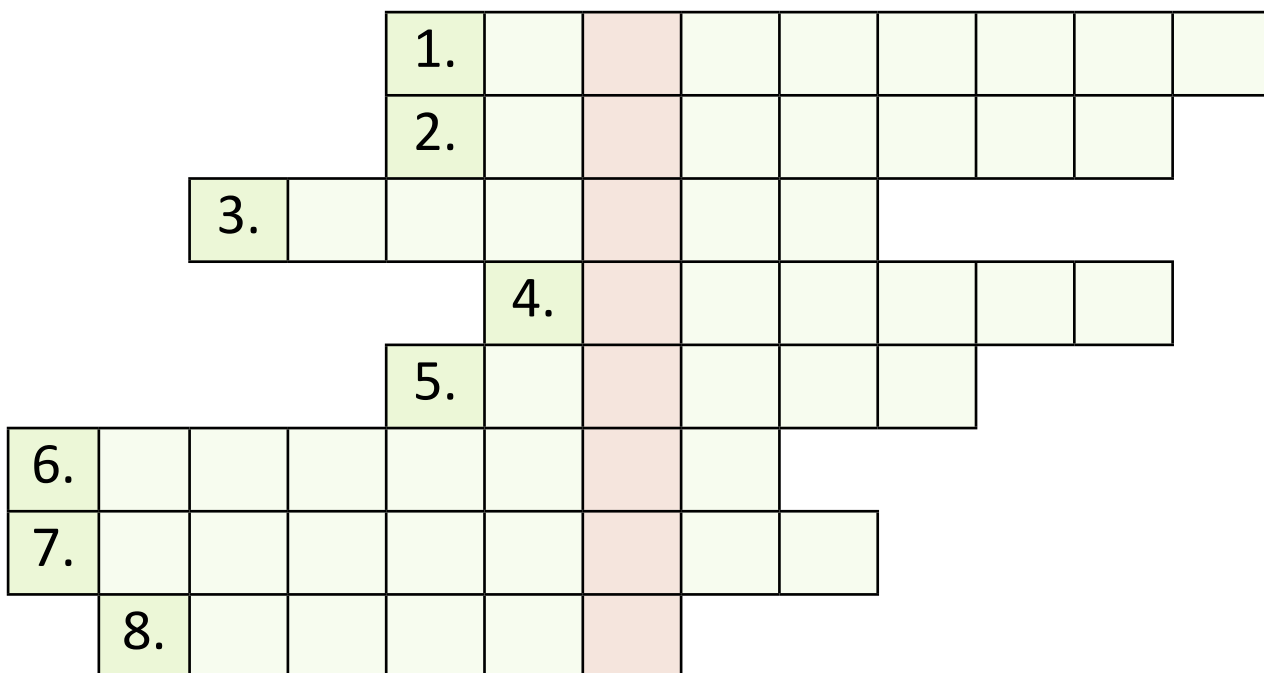
19. Kroessebaakoeh

Kryssord

Guktie daah baakoeh saemien?

Kan du disse ordene på samisk?

Sijjienomme årjelsaemien dajvesne

Stedsnavn i sørsamisk område

20. Njaalmeldh laavenjasse

Muntlig øvelse

Ektesne barkedh. Geehtedidie guktie gaajhkesch dovnesch åadtjoeh soptsestidh.

Jobb sammen. Pass på at alle får fortelle.

1. Muerjeh

Bær

Soptsesth magkeres muerjeh datne lyjhkh jih magkaridie ih lyjhkh. Nuhtjh muerjieguvviem 29.:dinie sæjrosne viehkine jis daarpesjh.

Fortell hvilke bær du liker, og hvilke du ikke liker.

Bruk *muerjeh*-plansjen på side 29 til hjelp hvis du trenger det.

Manne lyjhkem ...
Jeg liker ...

Im manne lyjhkh ...
Jeg liker ikke ...

2. Juvrh jih ledtieh

Dyr og fugler

Soptsesth magkeres juvrh jih ledtieh mah dennie vaegkesne. Nuhtjh juvre-jih ledtie-guvvide 20.:dinie sæjrosne jih 24.:dinie sæjrosne viehkine jis daarpesjh.

Fortell hvilke dyr og fugler som lever i dalen.

Bruk *juvre*- og *ledtie*-plansjene side 20 og 24 til hjelp hvis du trenger det.

Magkeres juvrh jih ledtieh vaegkesne leah?
Hvilke dyr og fugler bor i dalen?

Vaegkesne leah ...
I dalen bor ...

1 – akte

2 – göökte

3 – golme

4 – njieljie

5 – vijhte

6 – govhte

7 – tjijhtje

8 – gaektsie

9 – uktsie

10 – luhkie

11 – luhkieakte

12 – luhkiegöökte

13 – luhkiegolme

14 – luhkienjieljie

15 – luhkievijhte

16 – luhkiegovhte

17 – luhkietjijhtje

18 – luhkiegaektsie

19 – luhkieuktsie

20 – göökteluhkie

Lierh lãhkojde!

Lær tallene!

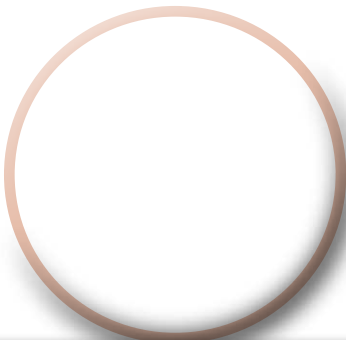

21. Låhkoeh

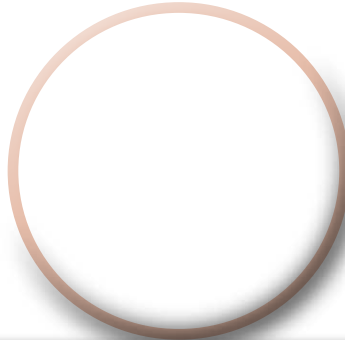
Tallene

Lohkh jih tjaelieh lãhkojde. Klaeredh gievlide.

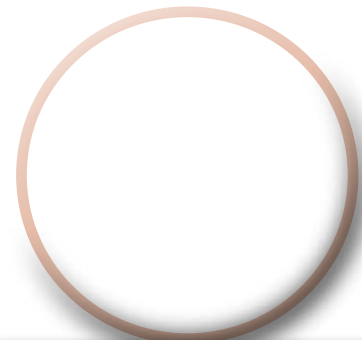
Les og skriv tallene i sirklene. Fargelegg sirklene.

Tjaelieh lãhkoem
akte.
Klaeredh gievliem
plaaves.

Tjaelieh lãhkoem
gaektsie.
Klaeredh gievliem
kruana.

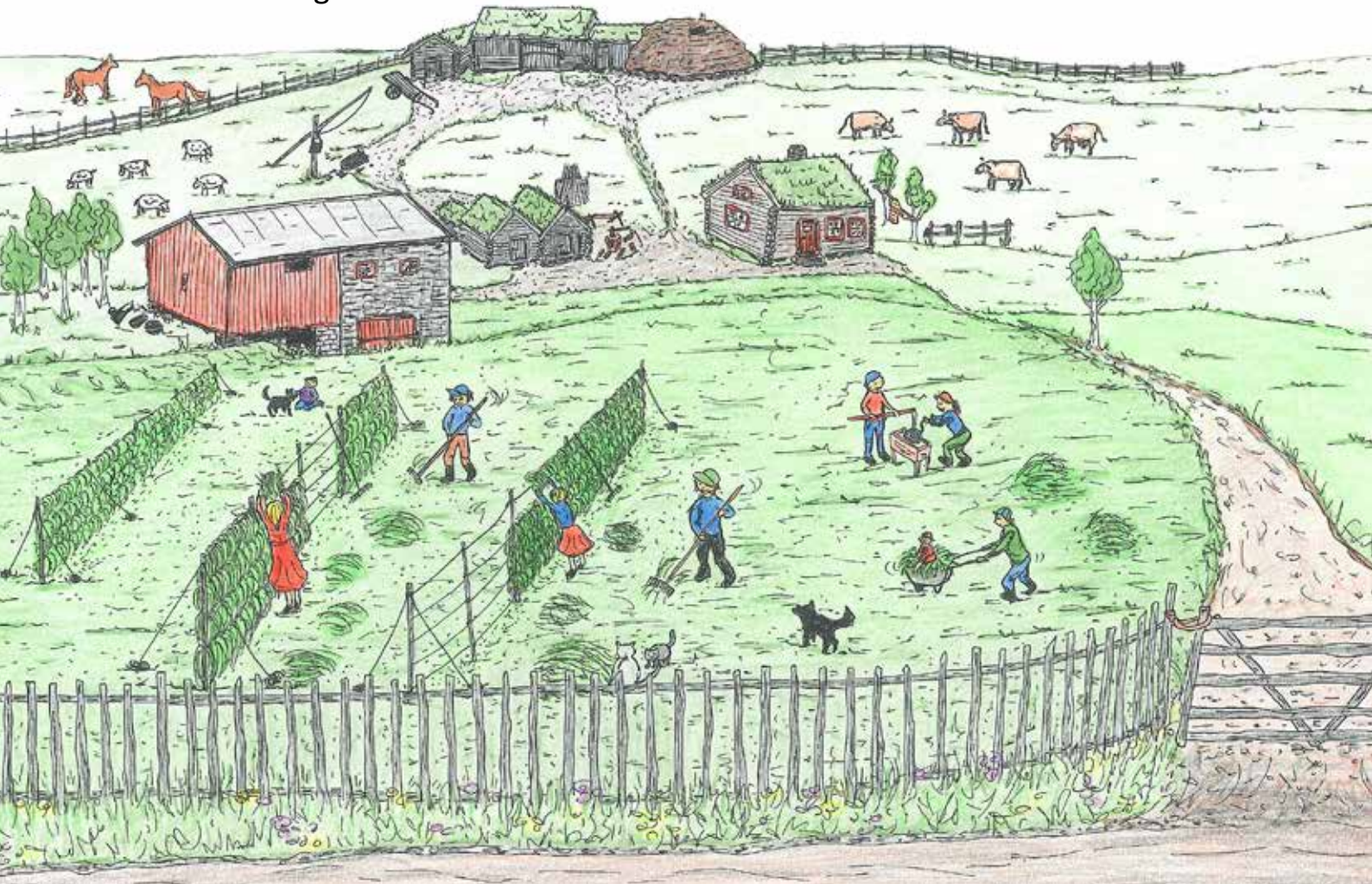

Tjaelieh lãhkoem
luhkiegöökte.
Klaeredh gievliem
krååvese.

22. Man gellie?

Hvor mange?

1. Man gellie gaahtoeh guvvesne? _____
2. Man gellie bienjh guvvesne? _____
3. Man gellie govsh guvvesne? _____
4. Man gellie hierkieh guvvesne? _____
5. Man gellie sïrvh guvvesne? _____
6. Man gellie almetjh guvvesne? _____
7. Man gellie juvrh guvvesne? _____
8. Man gellie almetjh jïh juvrh guvvesne? _____

23. Vierph

Verb

Manne lyjhkem
muerjeh tjöönghkedh.
Jeg liker å plukke bær.

a) Dievhtieh!
Sett inn!

1. Manne lyjhkem

_____.

2. Manne provhkem

_____.

3. Manne mahtam

_____.

BAAKOEH

lâavthgâetesne âeredh – å sove i lavvo
goervem byöpmedidh – å spise pølse
kakaovem jovhkedh – å drikke kakao
dâllem biejedh – å lage bål
muerjeh tjöönghkedh – å plukke bær
stååkedidh – å leke
darjodh – å lage
lâavthgâetieh tseegkedh – å sette opp lavvoer

b) Voejhkelh jïjtje. Tjaelieh raajesh.

Prøv sjøl. Skriv setninger.

Manne lyjhkem ... – Jeg liker ...
Manne provhkem ... – Jeg bruker ...
Manne mahtam ... – Jeg kan ...

1. _____.

2. _____.

3. _____.

4. _____.

24. Maam miehtjieskuvlesne darjodh?

Hva gjør vi på uteskolen?

Biejh sievem riektes gávvan jih tjaelieh raajesh.

Sett strek til riktig bilde, og skriv setningene.

Mijjeh tseegkijibie

Mijjeh biejjibie

Mijjeh bissijibie

Mijjeh jovkijibie

Mijjeh lyhkijibie

Mijjeh tjöönghkijibie

1. _____.
2. _____.
3. _____.
4. _____.
5. _____.
6. _____.

25. Guvvieh

Bilder

Tjælieh raajesh guvvide.

Skriv setninger til bildene.

---

26. Tjaleme

Skrijving

Tjaelieh raajesem fierhten gávvan.

Skriv en setning til hvert bilde.

Manne lyjhkem ... – Jeg liker ...

Manne provhkem ... – Jeg bruker ...

Manne tjoeverem ... – Jeg må ...

Mov lea/leah ... – Jeg har ...

VÅHKOEBIEJJIEH

Ukedagene

Måjhtah vâhkoebiejide?

Husker du ukedagene?

Mij biejjide daenbiejjien?

mâanta

– mandag

dæjsta

– tirsdag

gaskevâhkoe

– onsdag

duarsta

– torsdag

bearjadahke

– fredag

laavvadahke

– lørdag

aejlege

– søndag

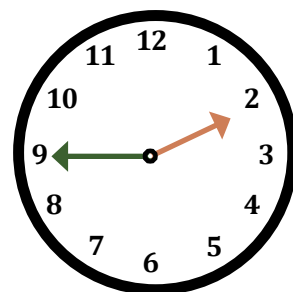
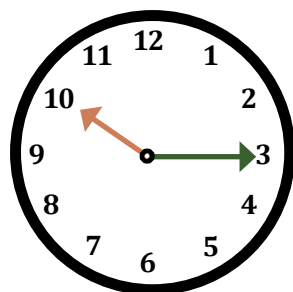
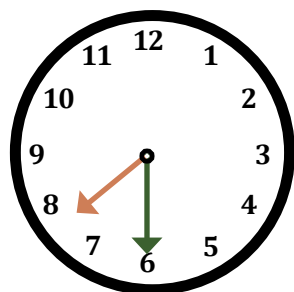
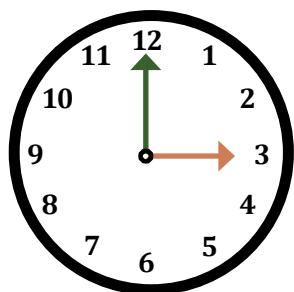
Mij biejjide jâåktan?

Mij biejjide jirreden?

Mennie mieresne tsâahka lea?
Hva er klokka?

Tsâahka

Klokka

Tsâahka lea ...

Tsâahka lea
biel ...

Tsâahka lea
njealjehs
bijjelen ...

Tsâahka lea
njealjehs
âvtelen ...

27. Tæjmoesoejkesje miehtjieskuvlesne

Timeplanen på uteskolen

Dæjsta	Gaskevåhko	Duarsta
08.00: Mijjeh skuvlesne gaavnedibie. 09.00: Vuelkiejibie. 11.00: Mijjeh gööthsijien gâajkoe vaedtsiejibie, debpene byöpmedibie. 12.00: Låavthgâetide tseegkijibie. 13.00: Byöpmedibie. 14.00: Skåajjesne mînnedh muerjeh tjöönghkedh.	08.00: Mijjeh aeredbeapmoeh byöpmedibie. 09.00: Mijjeh prîhtjeh-vuastam, gâmpoem jîh voejem jurjiehtibie. 12.00: Byöpmedibie. 13.00: Baalkaraejkiem vaedtsiejibie.	08.00: Mijjeh aeredbeapmoeh byöpmedibie. 09.00: Voesside tsagkijibie. 10.00 Muerjeh tjöönghkijibie. 11.00: Byöpmedibie. 12.00: Bussi gâajkoe vaedtsiejibie.
16.00: Mijjeh gaskebiejjh-beapmoeh byöpmedibie.	16.00: Mijjeh gaskebiejjh-beapmoeh byöpmedibie.	14.00: Gâetide vuelkedh.
17.00: 3. jîh 4. skuvleklasse fievsien gâajkoe vaedtsieh. 19.00: Gaajhkh learohkh skuvlesne ektesne stâåkedieh. 20.00: lehkedbeapmoeh byöpmedibie. 21.00: Åarajidh	19.00: Gaajhkh learohkh skuvlesne, ektesne stâåkedieh. 20.30: lehkedbeapmoeh byöpmedibie. 21.00: Åarajidh 	

a) Oktegh barkedh: Ohtsedh vaestiedassh tæjmoesoejkesjisnie. Maam darjoejibie?

Individuelt arbeid: Finn svarene i timeplanen. Hva gjør vi?

- dæjstan tsåahka 09.00? _____
- dæjstan tsåahka 12.00? _____
- gaskevåhkoen tsåahka 13.00? _____
- gaskevåhkoen tsåahka 20.30? _____
- duarstan tsåahka 09.00? _____
- duarstan tsåahka 10.00? _____

b) Ektesne barkedh:

Vaestiedidie gyhtjelasside mah 46.:dinie sæjrosne.

Pararbeid: Jobb sammen to og to. Svar muntlig på spørsmålene på side 46.

28. Viedtjeplaerie

Veggavis

Mejtie miehtjieskuvlesne guvviedamme?

Dellie åadtjoejidie guvvieh veeljedh, viedtjeplaeriem darjodh.

Tjaelieh raajesh fierhten gávvan.

Har dere tatt bilder på uteskolen? Nå kan dere velge ut bilder og lage veggavis.

Skriv setninger til hvert bilde.

Learohkh miehtjieskuvlesne

Elever på uteskolen

Mijjeh miehtjieskuvlesne murriedibie.

Manne lyjhkem låavthgåetesne åeredh.

Iktesth luste miehtjieskuvlesne.

29. Mah guvvesne?

Hva finnes på bildet?

Ektesne barkedh. Vuartasjidi guvviem mij vijhtedinie sæjrosne daennie gærjatjisnie. Maam maehtiejidi vielie guvviem bijre soptsestidh?

Dere skal jobbe sammen. Se på bildet på side fem i heftet. Hva kan dere nå fortelle om bildet?

Soptsesth mah guvvesne.
Fortell hva som er på bildet.

Guvvesne leah...
På bildet er det ...